

Ивана Вуковић

Српски језик и књижевност

Методичка пракса 2015/2016. године

Наставна јединица	Глаголи као врста ријечи Глаголски вид и глаголски род
Врста (тип) часа	Обрада новог градива
Школа	ОШ « Вук Стефановић Караџић»
Разред и одјељење	VII 1
Наставне методе	Комбиновање дијаложке, монологске методе, примјена наставних листића са осмишљеним задацима, текст-метода
Наставна средства	Уџбеник из српског језика за шести разред, припремљени наставни листићи са вјежбама (текстуална наставна средства) , коришћење табле
Облик рада	Фронтални облик Индивидуални облик
Мјесто, датум и вријеме одржавања часа	5. фебруар 2016. 8.20 h

ЦИЉЕВИ ЧАСА

Образовни циљеви

Ученици ће обновити претходна знања о врстама ријечи и основна знања о глаголима. Након поновљеног, ученици ће проширити своја основна знања о глаголима, као и о граматичким и глаголским категоријама. Наставна јединица ограничава наставника да се задржи на двјема глаголским категоријама – глаголском виду и глаголском роду. Ученици ће стећи детаљнија знања о глаголима као врсти ријечи, а посебно о двије глаголске категорије које ће се обрадити на том часу. Након часа, ученици би требало да имају јаснији увид у широку тему која се односи на глаголе, као и на двије претходно споменуте категорије. Ученици би требало да своје стечено знање на часу практично примијене, дакле, савладаће ову наставну јединицу успјешно и научиће да је практично примијене на тексту.

Васпитни циљеви

Ученици ће стицати радне навике и правилан однос према раду. Стећи ће способност да уважавају монолог наставника, али исто тако ће и наставник уважавати, исправљати и допуњавати сваки одговор ученика. Самим тим, ученици ће створити навику за примање критике и побољшавање сопственог знања. Ученици ће развити смисао за толерантност – неће прекидати остале у разговору и учешћу на часу, већ ће причекати крај разговора и накнадно се укључити исти. Наставник треба да вјешто заинтересује ученике како би они показали радозналост и жељу за усвајањем новог градива.

Функционални циљеви

Ученици ће приликом развијања своје мисаоне активности користити анализу и синтезу, индукцију и дедукцију, и самим тим доћи ће до правилних и тачних одговора. Наставник ће својим питањима подстицати мисаону активност ученика, приликом чега ће их мотивисати на рад, али и час ослободити од монотоног монолошког излагања. Ученици ће стечена знања моћи примијенити на припремљеној вјежби, али и на осталим књижевноумјетничким текстовима. Они ће бити оспособљени да самостално процјењују ниво свог знања, али и да користе стручну терминологију која је у вези са овом облашћу. Приликом кориштења дијалогске методе на часу, ученици ће моћи да се увјере у стечено знање, а кроз своје знање ће моћи развијати и вјештину свог говора, постајаће сигурнији и више мотивисани за рад.

Мотивација ученика

Како ученике мотивисати на учествовање и сарадњу у настави језика?

Ученицима је потребно објашњавати све језичке појаве на примјерима који су блиски њиховом узрасту, њиховим интересовањима или на књижевноумјетничким текстовима који су њима занимљиви (па били им познати или не). У обради ове наставне јединице користићу примјере који нису сувише очигледни, али који су довољно репрезентативни да ученици могу да одговоре на задато питање. Све тачне одговоре ћу похваљивати јер су похвале подстицај ученицима за наставак сарадње и учествовање на часу, а оне непотпуне или нетачне ћу допуњавати и исправљати. Таквим ученицима мотивација ће бити додатно објашњење. Уводни дио часа почињем радом на тексту како би ученици језичку појаву упознали помоћу свог естетског доживљаја. Подстицај ученицима на сарадњу биће свакако и сарађивачка, опуштенија атмосфера која ће допринијети њиховом учешћу на часу, али исто тако и повећаној мисаоној активности (која ће им свакако омогућити усвајање новог градива).

Структура наставног часа			
ЕТАПА ЧАСА	ОБЛИК РАДА	МЕТОДА РАДА	ТРАЈАЊЕ
УВОДНИ ДИО	фронтални облик, индивидуални облик	дијалoшка метода, текст-метода	10 минута
ГЛАВНИ ДИО	фронтални облик	монолошка метода, дијалoшка метода	25 минута
ЗАВРШНИ ДИО	фронтални облик, индивидуални облик	дијалoшка метода, рад на припремљеном тесту	10 минута

ЛИТЕРАТУРА

Стручна литература
<p>Милошевић, Милош – «Граматика српског језика» (друго измијењено и допуњено издање, Нови Сад, Змај)</p> <p>Клајн, Иван и Пипер, Предраг – «Нормативна грамика српског језика» (друго, измијењено и допуњено издање, МС, Нови Сад, 2014)</p> <p>Ковачевић, Милош и Савић, Бранко – «Српски језик и култура изражавања за шести разред основне школе» (треће издање, Источно Сарајево : Завод за уџбенике и наставна средства, 2005)</p>
Методичка литература
<p>Николић, Милија – «Методика наставе српског језика и књижевности» (шесто издање, Завод за уџбенике Београд, 2012)</p>

УВОДНИ ДИО ЧАСА

Са ученицима настојим поновити претходно знање о врстама ријечи, приликом чега се дотичем и самих глагола као врсте ријечи. Нову наставну јединицу почињем на подлози полазног текста што је свакако добро и за мотивацију ученика и њихово учешће на часу. Текст им помаже да на основу свог умјетничког доживљаја лакше усвоје, али и заинтересују се за језичку појаву коју би требало да науче и савладају. Ученицима дајем припремљени текст¹ који ће прочитати један од ученика. Након читања, провјеравам утиске које је текст оставио на њих. Ученици би требало да активно сарађују са наставником, те да се мисаоно активирају и тако укључе у процес понављања претходног градива. Након читања текста сви заједно сарађују у рјешавању задатих истраживачких задатака². Они исказују какве је утиске текст оставио на њих, али и успјешно долазе до одређених закључака што је и циљ истраживачких задатака.

Помоћу истраживачких задатака, наводим ученике на мисаону активност и на препознавање глагола као врсте ријечи. Постављам и слједеће **подстицајне задатке** који ће код ученика подстаћи мисаону активност и која ће их навести на повезивање градива са претходних часова са градивом које треба да савладају:

1. *Колико врста ријечи познаје српски језик?*
2. *Наброј промјенљиве и непромјенљиве врсте ријечи?*
3. *Шта су глаголи?*

Ученици ће дати адекватне одговоре на постављена питања, поштоваће ријеч другога, неће упадати једни другима у ријеч, већ ће се јављати појединачно. Као могуће, тачне и очекиване одговоре издвајам:

1. У српском језику постоји десет врста ријечи од којих су пет промјенљиве, а осталих пет непромјенљиве ријечи.
2. У промјенљиве ријечи убрајамо: именица, придјеве, замјенице, бројеве и глаголе. У непромјенљиве ријечи убрајамо: прилоге, приједлоге, везнике, узвике и рјечце.

---

¹ Припремљени текст налази се на страни осамнаест.

² Истраживачки задаци који налазе се испод самог текста који је на осамнаестој страни.

3. Глаголи су промјенљива врста ријечи која означава неку радњу, стање или збивање.

Настојим да мотивишем ученике за сарадњу и интересовање за градиво које ће бити обрађено у току часа, па им из тог разлога најављујем циљеве часа (проширивање знања о глаголима, стицање знања о глаголском виду и глаголском роду). У току понављања претходног градива похваљујем активне ученике, прозивам оне који су мање активни, похваљујем тачне одговоре, оне непотпуне допуњујем, а нетачне исправљам. Настојим да отклоним било какве недоумице или нејасноће које су се појавиле. На табли исписујем радни наслов ГЛАГОЛИ и тако ученике припремам на даљи рад и сарадњу која ће услиједити. Ученици преписују радни наслов са табле у своје свеске.

ГЛАВНИ ДИО ЧАСА

Након написаног радног наслова на табли, понављам дефиницију глагола коју су дали ученици (у случају њене непотпуности допуњавам је или им дајем смјернице како би лакше дошли до одговора). Потом, кратко се враћам на текст и ученицима дајем задатак да одреде усмено који глаголи означавају радњу, а који глаголи означавају стање или неко збивање. Ученици ће на тексту моћи примијенити своје стечено знање о глаголима што ће бити свакако мотивирајуће и подстицајно за њих саме. Послије обављеног задатка прелазим на разговор о категоријама које имају глаголи.

У току разговора о глаголима и категоријама, на табли цртам шему која показује да глаголи као врста ријечи имају своји осам основних категорија (три граматичке категорије и пет глаголских категорија).³ Приликом цртања шеме, ученицима говорим да исту пресликају са табле у своје свеске, те наглас говорим које су то категорије које имају глаголи (граматички род, граматички број, граматичко лице, глаголски вид, глаголски род, глаголско вријеме, глаголски начин и глаголско стање). Посебно издвајам оне глаголске категорије на којима ће бити акценат тог часа – **глаголски вид и глаголски род**. Шему коју цртам, ученици ће пресликати са табле у своје свеске.

На табли потом пишем поднаслов **ГЛАГОЛСКИ ВИД**. Након цртања шеме, ученици ће у своје свеске написати поднаслов **ГЛАГОЛСКИ ВИД**, те ће пратити наставницу у њеном излагању и биљежиће оно што је потребно. Желим да укључим ученике у наставни процес, те им тако пишем на табли двије реченице и захтијевам од њих да их упореде:

1. Лана пише задаћу.
2. Лана је написала задаћу.

Настојећи да увиде да у првој реченици глагол означава трајање радње, а да у другој глагол означава већ извршену радњу, ученицима усмено постављам радни задатак:

1. *Обратите пажњу на ове двије реченице. Шта ради Лана? Како називамо ту врсту ријечи? Уочавате ли неку разлику између ова два глагола – пише и (је)*

---

³ Излед шеме налази се у приказу изгледа табле.

написала. Каква радња је исказана првим глаголом, а каква радња је исказана другим глаголом?

Ученици активно учествују у навођењу примјера, дефинисању и закључивању прикликом чега се њихова мисаона активност доводи на највишу разину – они врше анализу и синтезу, индукцију и дедукцију, које су сложене мисаоне радње, те их доводе до жељених резултата и одговора. У оквиру разговора о глаголском виду, ученици пажљиво слушају и одговарају на питања која им поставља наставница.

Они препознају да су у реченици:

1. Лана пише/је написала задаћу, пише/је написала глаголи и да се разликују по томе што је у првој реченици исказана радња која траје, а у другој реченици радња исказана глаголом је завршена.

Од ученика захтијевам да на основу својих закључака донесу дефиницију да глаголски род означава подјелу глагола према трајању радње. Након овога, дајем подјелу глагола према трајању радње на **свршене глаголе** и **несвршене глаголе**. Дајем им смјерницу како је несвршене глаголе најлакше препознати према глаголу ПОЧЕТИ, тј. уколико тај глагол може неометано да стоји уз неки други глагол (нпр. Лана је почела да пише задаћу) онда је ријеч о несвршеном глаголу. Они ће на основу тога закључити да реченица: Лана је почела да напише задаћу, заправо нелогична јер је овдје ријеч о свршеном глаголу. Ученицима постављам питање да ли се од глагола свршеног вида могу правити несвршени глаголи и обрнуто. Од њих захтијевам навођење адекватних примјера које биљежим на табли, али пишем и своје примјере: **учити-научити, гледати-прегледати, мирисати-замирисати**. Како би им поближе објаснила овај процес, на табли ћу нацртати табелу у којој ће бити одвојени свршени од несвршених глагола, као и начин њиховог добијања (тј. творба ријечи).

НЕСВРШЕНИ ГЛАГОЛИ	СВРШЕНИ ГЛАГОЛИ
УЧИТИ	НА+ УЧИТИ = НАУЧИТИ (префиксација)
ГЛЕДАТИ	ПРЕ + ГЛЕДАТИ = ПРЕГЛЕДАТИ (префиксација)
КУП+ ОВА+ТИ = КУПОВАТИ	КУПИТИ

(суфиксација)	
ОБ+УВА+ТИ=ОБУВАТИ	ОБУТИ
(суфиксација)	

Након исписаних примјера од ученика тражим да дефинишу начин како се од глагола несвршеног вида добијају свршени глаголи. Потом прелазим на примјере у којима се од свршених глагола добијају несвршени глаголи. На табли пишем примјере: **купити-куповати, обути-обувати, остати-остајати**. Требало би да ученици у овим примјерима препознају како се од глагола свршеног вида добијају глаголи несвршеног вида. Ученици у току часа слушају смјернице које им даје наставница, али на њене постављене усмене радне налоге, они се труде да их што боље изврше. Они ће уз помоћ наставнице препознати и уочити како се од свршених глагола добијају несвршени и обрнуто. Уочиће, дакле, да је ријеч о творби, тј. да се свршени/несвршени глаголи добијају префиксацијом, односно суфиксацијом.

Указујем ученицима на ужу подјелу несвршених глагола, који су настали од свршених, на трајне и учестале. Објашњавам да трајни несвршени глаголи означавају радњу која је непрекидно трајала (читати, писати, лежати), а да несвршени учестали глаголи означавају радњу која је трајала неограничено са повременим прекидима (скакутати, грицкати, лупкати и сл).

Дио о категорији глаголског вида још једном резимирам у виду усмених радних задатака са ученицима у виду питања:

- 1. Шта означава категорија глаголског вида?**
- 2. Како дијелимо глаголе на основу ове категорије? Наведи примјере.**
- 3. Наведи примјере како од несвршених глагола добијамо свршене и обрнуто?**
- 4. Како се у ужем смислу дијеле несвршени глаголи? Наведи примјере.**

Пошто су пажљиво слушали и активно учествовали, ученици су спремни да одговоре на питања наставнице која представљају резиме обрађеног градива. Очекује се да ће њихови одговори бити тачни, можда понекад непотпуни. Наставница ће уважавати оне тачне одговоре, допуњавати непотпуне, исправљати нетачне. Сви ученици биће укључени у разговор и због тога похваљени како би били још више мотивисани за сарадњу. Могући одговори ученика на постављене усмене радне задатке којима је циљ резиме обрађеног и провјеравање тог обрађеног градива су:

1. Глаголски вид означава подјелу глагола према трајању радње.
2. На основу ове подјеле, глаголе дијелимо на свршене и несвршене глаголе. Примјери за свршене глаголе: нпр. пасти, сјести, лећи. Примјери за несвршене глаголе: нпр. лежати, јести, мислити.⁴
3. Свршене глаголе од несвршених глагола добијамо префиксацијом (нпр. писати-написати), а несвршене глаголе од свршених добијамо суфиксацијом (скочити-скакати)⁵.
4. У ужем смислу, несвршени глаголи се дијеле на несвршене трајне глаголе код којих радња траје неограничено (нпр. лежати) и несвршене учестале глаголе код којих радња траје неограничено, али са повременим прекидима (нпр. скакутати, грицкати и сл).

Након резимираног обрађеног дијела градива и провјеравања да ли је обрађено и усвојено од стране ученика (уколико није, враћам се на оно што је ученицима било нејасно и детаљније објашњавам). На табли пишем поднаслов **ГЛАГОЛСКИ РОД**. Правим увод у овај дио, говорим да глаголи имају још једну од особина по којој се дијеле, а то је глаголски род. На табли пишем примјере на основу којих ће ученици закључити о каквој се подјели ради.

1. **Купила сам књигу.** (=ближи објекат)
2. **Једем сладолед.** (= ближи објекат)

Ученици биљеже нови поднаслов **ГЛАГОЛСКИ РОД**. На основу датих примјера ученици понављају и претходно научено градиво, како оно утврђено на овом часу (препознају да ли је ријеч о несвршеном или свршеном глаголу), тако и оно обрађено на претходним часовима (препознаће падежне облике, даљи и ближи објекат, повратну замјеницу СЕБЕ/СЕ). Они су сарадници наставнице приликом чега долазе и до сазнања која ће бити трајније урезана у њихово памћење.

Након наведених примјера од ученика захтијевам да препознају у којем је падежу употребљена именица, али и да препознају о каквом је глаголу ријеч на основу подјеле према глаголском виду. Требало би да ученици запазе да је ријеч о акузативу без

⁴ Ово су очекивани (тачни) одговори. Ученици ће вјероватно дати неке друге или сличне примјере.

⁵ Исто очекивани (тачни) одговори.

приједлога у оба примјера, а да је први глагол свршеног, а други несвршеног вида. Постављам питање коју функцију у реченици имају ријечи КЊИГА и СЛАДОЛЕД. Изводим затим дефиницију, да се глаголи који захтијевају допуну у виду правог (ближег) објекта називају ПРЕЛАЗНИ ГЛАГОЛИ. Говорим да подјела у оквиру глаголског рода обухвата и НЕПРЕЛАЗНЕ ГЛАГОЛЕ. Наводим примјере на основу којих ће ученици закључити о каквим је глаголима ријеч:

1. Разговарам с мајком.
2. Много прича о проблемима.

Након навођења примјера захтијевам од ученика да препознају у којем се падежу налазе одређене именице. Након тога, питам их коју функцију у реченици имају ове именице. Требало би да ученици препознају да се ради о неправом (даљем) објекту. Долазимо до закључка да су **непрелазни глаголи** они глаголи који захтијевају навођење даљег објекта или неке прилошке одредбе (нпр. Пливао сам у базену). У оквиру подјеле глагола према глаголском роду наводим и трећу врсту глагола – ПОВРАТНЕ ГЛАГОЛЕ. Како би их ученици сами дефинисали, наводим примјере:

1. Маја се чешља. (прави повратни)
2. Дјевојчице се играју. (узајамно повратни)
3. Милош се смије. (неправи повратни)

На основу примјера, ученици би требало да уоче замјеницу СЕ која карактерише ове глаголе, али исто тако, требало би да примијете како се ова замјеница не појављује у свим примјерима у истом контексту. На основу примјера, направићу и подјелу повратних глагола на:

1. **ПРАВЕ ПОВРАТНЕ**, оне у којима повратна замјеница има значење СЕБЕ.
2. **УЗАЈАМНО ПОВРАТНЕ**, оне у којима замјеница СЕ нема значење СЕБЕ јер би то значење промијенило значење цијеле реченице. Облик СЕ показује да мора бити више вршилаца који радњу врше између себе.
3. **НЕПРАВЕ ПОВРАТНЕ**, оне код којих замјеницу СЕ никада није могуће замијенити са пуним обликом СЕБЕ јер би се на тај начин добила бесмислена реченица. Они означавају стање у којем се налази субјекат.

На основу примјера, ученици ће закључити да подјела глагола према глаголском роду представља подјелу према прелазности/непрелазности глагола. Такође ће увидјети да у оквиру ове подјеле разликујемо три врсте глагола: прелазне, непрелазне и повратне, а да у оквиру повратних глагола, у зависности од значења повратне замјеници СЕБЕ/СЕ разликујемо три врсте глагола: праве повратне, узајамно повратне и нераве повратне глаголе. Од ученика захтијевам да дају своје примјере којима ће потврдити да су разумјели истумачено градиво. И овај дио резимирам у виду усмених радних налога, те постављам питања:

- 1. Шта означава категорија глаголског рода?**
- 2. Како дијелимо глаголе на основу ове глаголске категорије?**
- 3. Наведите примјере за сваку од категорија.**

Ученици ће такође активно сарађивати и када се буде резимирао и овај дио градива, те ће одговарати на постављена питања:

1. Категорија глаголског рода означава подјелу глагола према прелазности/непрелазности глаголске радње.
2. На основу категорије глаголског рода, глаголе дијелимо на прелазне глаголе (оне који захтијевају допуну у виду правог објекта) , непрелазне глаголе (оне који имају допуну у виду даљег објекта или неке прилошке одредбе) и повратне глаголе које карактерише повратна замјеница СЕБЕ/СЕ, а која се јавља у различитом контексту. На основу тога њих дијелимо на три врсте: праве повратне, узајамно повратне и неправе повратне глаголе.
3. Ученици дају своје примјере:
  - 3.1. Возим бицикл. (прелазни)
  - 3.2. Играм се с лутком. (непрелазни)
  - 3.3. Купам се. (прави повратни)
  - 3.4. Јован и Марко се туку. (узајамно повратни)
  - 3.5. Ана се сјећа првог дана школе.(неправи повратни)⁶

---

⁶ Очекивани (тачни) одговори.

Након поновљеног, наставница ће питати да ли је било икаквих нејасноћа и отклониће оне нејасноће које се јаве и уколико су се јавиле у вријеме тумачења овог дијела градива.

Наставница настоји да и у овом дијелу часа, који је иначе сувопаран, чисто теоретски, заинтересује ученике питањима која ће их навести на размишљање. Питања која постављам имају функцију да ученике наведу на сложене мисаоне радње, али исто тако да разбију монотонију предавачког типа часа у којем би само преовладавао монолог наставнице.

ЗАВРШНИ ДИО ЧАСА

У завршном дијелу часа још једном провјеравам да ли је било некаквих препрека у разумијевању градива. Уколико их је било, враћам се на дио који је био нејасан те га поступно и систематично објашњавам. Ученици ће исказати своје недоумице и нејасноће уколико их имају, а наставница ће им помоћи да овакве препреке у савлађивању новог градива отклоне.

На крају часа ученицима дајем тест који сам припремила код куће, а на основу којег ћу провјерити колико су усвојили градиво које се на том часу обрађивало. Прије израде теста настојаћу да ученицима појасним шта се у којем од задатака тражи. Уколико буде још неких нејасноћа у вези са тестом, помоћи ћу ученицима да их заједнички отклонимо. Након урађеног кратког теста, ученици ће заједно са наставницом провјерити ваљаност својих одговора.

У завршном дијелу часа дајем ученицима домаћи задатак: да прилоге које сам им припремила, а на којима су дефиниције и сви примјери, још једном прочитају код куће, а да она најважнија теоретска знања препишу у своје свеске.⁷

---

⁷ Овим прилозима ушдедиће се вријеме које би отишло на диктирање. Ученици ће у току часа преписивати само оно најважније градиво које ћу писати на табли. То ће углавном бити примјери и подјеле. Прилози за ученике су на деветнаестој страни.

ТЕСТ ЗА УЧЕНИКЕ НА КРАЈУ ЧАСА

1. Повежи глаголе из лијеве колоне према трајању радње са десном колоном.

ЗАПИСАТИ
ПИСАТИ
ЛЕЋИ
ЛЕЖАТИ
ПРОТЕЋИ
ТЕЋИ

НЕСВРШЕНИ ГЛАГОЛ
СВРШЕНИ ГЛАГОЛ

2. Попуни следећу табелу.

НЕСВРШЕНИ ГЛАГОЛИ	СВРШЕНИ ГЛАГОЛИ
ПИТИ	ПОПИТИ
	НАЗВАТИ
КУВАТИ	
	ПРОЧИТАТИ

3. Разврстај следеће глаголе на прелазне, непрелазне и повратне.

ЧИТАТИ, СМИЈАТИ СЕ, ЛЕТЈЕТИ, КУПАТИ СЕ, ПРИЧАТИ, ВОЗИТИ, ДРУЖИТИ СЕ, ТРЕНИРАТИ, МИСЛИТИ

А) ПРЕЛАЗНИ: _____

Б) НЕПРЕЛАЗНИ: _____

В) ПОВРАТНИ⁸: _____

⁸ Код повратних глагола нагласите која врста повратних глагола је у питању (прави повратни, узајамно повратни или неправи повратни.

ГЛАГОЛИ

-промјенљива врста ријечи која означава радњу, стање или збивање

1. Лана пише задаћу. (= радња)
2. Алекса спава. (= стање)
3. Напољу грми. (= збивање)

ГЛАГОЛСКИ ВИД

1. Лана пише задаћу. (= несвршени глагол)
2. Лана је написала задаћу. (= свршени глагол)

ПРЕФИКСАЦИЈА (учити-научити
гледати-прегледати)

СУФИКСАЦИЈА (купити-куповати)
(скочити-скакати)

НЕСВРШЕНИ ГЛАГОЛИ:

- а) трајни несвршени (лежати, спавати)
- б) учестали несвршени (лупкати, грицкати)

ГЛАГОЛСКИ РОД

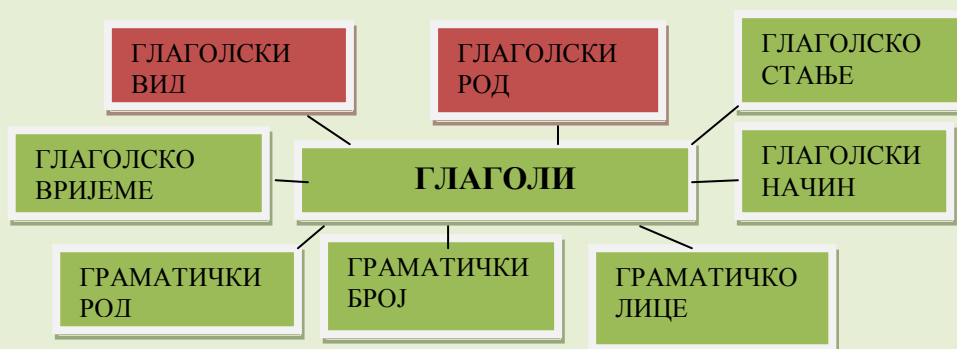
Купила сам књигу.
Једем сладолед.
(захтијевају навођење правог
објекта – ПРЕЛАЗНИ ГЛ.)

Разговарам с мајком.
Прича о проблемима.
(захтијевају навођење ближег
објекта или неке прилошке
одредбе – НЕПРЕЛАЗНИ)

Маја се чешља.
Дјевојчице се играју.
Милош се смије.
(учешће повратне замјенице-
ПОВРАТНИ ГЛАГОЛИ)

ПОВРАТНЕ ГЛАГОЛЕ ДИЈЕЛИМО НА ТРИ ГРУПЕ:

- А) ПРАВИ ПОВРАТНИ
- Б) УЗАЈАМНО ПОВРАТНИ
- В) НЕПРАВИ ПОВРАТНИ

ТЕКСТ СА ИСТРАЖИВАЧКИМ ЗАДАЦИМА

Један дио Ланиног дана

Док мајка **кува** ручак, Лана **пише** задаћу. Испред Ланине куће, у сусједном дворишту, двије дјевојчице **се играју**, а њен школски друг Милош **се смије** њиховим играма. Лана **је написала** задаћу па је **изашла** вани. Она **се обукла** топлије јер је напољу било свјеже. Након сат времена, вани је почело да **грми** и **сијева**. Лана **је скакутала** с ноге на ногу како би што прије ушла у кућу и како не би покиснула. Од умора **је заспала** на каучу док **је гледала** свој омиљени цртани филм. **Пробудио** ју **је** мајчин глас: „Лана, **скувала сам** ручак. Дођи да једемо.“ Лана **је сјела** заједно са мајком на сто и почела да **једе**. **Уживала је** у храни коју **је спремила** њена мајка. Након ручка, Лана **је опрала** суђе. Увече **се окупала**, а затим **је отишла** да спава.

- Размислите какав је утисак оставио на вас овај текст. Како Лана проводи свој дан? Да ли и ви на сличан начин проводите свој дан? Спремите се да казујете о томе.
- Обрати пажњу на подвучене ријечи. Шта све раде јунаци ове кратке приче? Којом врстом ријечи су исказане те радње?
- Обрати пажњу на могуће разлике које су исказане овом врстом ријечи. Припреми се да уочиш ове разлике и да их образложиш.

ПРИЛОЗИ ЗА УЧЕНИКЕ

У српском језику постоји десет врста ријечи од којих су пет промјенљиве, а осталих пет непромјенљиве ријечи. У промјенљиве ријечи убрајамо: именица, придјеве, замјенице, бројеве и глаголе. У непромјенљиве ријечи убрајамо: прилоге, приједлоге, везнике, узвике и рјечце. **Глаголи су промјенљива врста ријечи која означава неку радњу, стање или збивање.**

1. Лана **пише** задаћу. (= радња)
2. Алекса **спава**. (= стање)
3. Напољу **грми**. (= збивање)

Глаголски вид означава подјелу глагола према трајању радње. На основу ове подјеле, глаголе дијелимо на **несвршене и свршене глаголе.** **Несвршени глаголи** су они глаголи који означавају **неограничено** трајање радње, нпр: писати, читати, причати, мислити и сл. **Свршени глаголи** су они глаголи који означавају **завршетак** одређене радње, нпр: сјести, пасти, чути, видјети и сл.

Како добијамо свршене глаголе од несвршених и обрнуто?

Свршене глаголе од несвршених глагола добијамо префиксацијом, нпр: трчати-дотрчати, писати-написати и сл. Несвршене глаголе од свршених добијамо суфиксацијом, нпр: скочити-скакати, купити-куповати и сл.

Подјела несвршених глагола

У ужем смислу, несвршени глаголи се дијеле на несвршене трајне глаголе код којих радња траје неограничено (нпр. лежати) и несвршене учестале глаголе код којих радња траје неограничено, али са повременим прекидима (нпр. скакутати, грицкати и сл.).

Категорија глаголског рода означава подјелу глагола према прелазности/непрелазности глаголске радње. На основу категорије глаголског рода, глаголе дијелимо на прелазне **глаголе (оне који захтијевају допуну у виду правог објекта)**, **непрелазне глаголе (оне који имају допуну у виду даљег објекта или неке прилошке одредбе)** и **повратне глаголе које карактерише повратна замјеница СЕБЕ/СЕ, а која се јавља у различитом контексту.** На основу тога њих дијелимо на три врсте: **праве повратне, узајамно повратне и неправне повратне глаголе.**

ПРИМЈЕРИ:

1. Возим **бицикл**. (прелазни – БЛИЖИ ОБЈЕКАТ)
2. Играм се **с лутком**. (непрелазни – ДАЉИ ОБЈЕКАТ)
3. Купам се. (прави повратни = Купам себе.)
4. Јован и Марко се туку. (узајамно повратни $\neq$ Туку себе.)
5. Ана се сјећа првог дана школе. (неправи повратни $\neq$ Ана сјећа себе...)

ИЛУСТРАТИВНИ ПРИКАЗ ГЛАГОЛСКОГ ВИДА И ГЛАГОЛСКОГ РОДА

ГЛАГОЛСКИ ВИД

потрчати

трчати

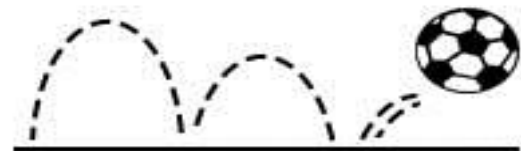
дотрчати

НЕСВРШЕНИ ГЛАГОЛ : СВРШЕНИ ГЛАЛОГ

с к о ч и т и

с а у а и
к к т т

СВРШЕНИ ГЛАГОЛ   НЕСВРШЕНИ УЧЕСТАЛИ ГЛАГОЛ

ЧИТАМ КЊИГУ

ПРЕЛАЗНИ ГЛАГОЛ

размишља́м о њој

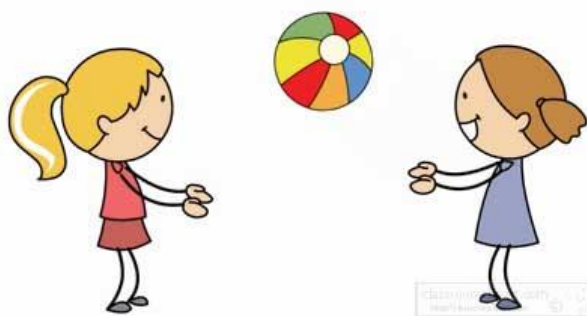
НЕПРЕЛАЗНИ ГЛАГОЛ

ПОВРАТНИ ГЛАГОЛИ

чешљам се

ПРАВИ ПОВРАТНИ ГЛАГОЛИ

дјевојчице се играју

УЗАЈАМНО ПОВРАТНИ ГЛАГОЛИ

смијем се

НЕПРАВИ ПОВРАТНИ
ГЛАГОЛИ